

Česko-lužický věstník

číslo 1 / leden 2014

ročník XXIV

Kdo se směje naposled, směje se nejlíp...

*básnická prvotina
od
níže psaného*

*Já maloval,
Ty jsi spal,
já se zlobil,
Ty's se smál;*

*Pak jsi zíval,
přesedával –
zas já se smál,
smál jsem se i,
když jsi v pauze
pilně psal.*

*Z dopuštění božího a na Tvůj vzkaz dle zásady „Čí chleb jíš, toho píseň zpívej“, napsal
Tvůj Ludvík Kuba.
Ve Freiberce Saském, dne 3. května 1903.*

Teprve nedávno se dostala kniha hostů prof. Arnošta Muky ze soukromého vlastnictví do Lužickosrbského kulturního archivu v Budyšíně. Najdeme v ní mnoho zajímavých zápisů významných, známých i neznámých osob z domova i ciziny. Mezi ty známé patří i český umělec Ludvík Kuba, který procestoval všechny slovanské země, navštěvoval jejich obyvatele, zabýval se dějinami a kulturou a vše si zapisoval. Zaznamenal lidové zpěvy a tance, popsal hudební nástroje, maloval tradiční oděvy a lidovou architekturu. A o všem také pilně psal.

Také Lužici navštívil Ludvík Kuba vícekrát na delší či kratší dobu, i A. Muku ve Freibergu (1903), aby ho namaloval pro galerii národních pracovníků v budyšínském Lužickosrbském domě. Z cest po Lužici o dvacet let později vznikla galerie lužickosrbského kulturního života a obsáhlá kniha – Čtení o Lužici. Že se však Ludvík Kuba (150. výročí jeho narozenin jsme si připomněli loni) pokoušel i básnit, to dosud známo není.

Báseň je věnována Kubovu příteli Arnoštu Mukovi. Atmosféra mezi oběma muži v Mukově bytě na začátku května byla asi veselá a důvěrná, jak ukazuje i uvedená báseň, první a jediná známá báseň L. Kuby. Svědčí o tom též vysoce umělecký portrét A. Muky, který dodnes zdobí sál Lužickosrbského muzea.

*Báseň poskytl a doprovodný text připravil Lu.
Překlad Lucie Janovská Kolarovičová*

Z DOMOVA

► **O Marje Młynkowé v Liberci.** V pondělí 4. listopadu 2013 se (v rámci 15. ročníku Dnů české a německé kultury) v liberecké Krajské vědecké knihovně uskutečnil Večer lužickosrbské literatury. Zahájila jej ředitelka knihovny paní Blanka Konvalinková. Hlavním hostem byl Franc Šěn z Lužickosrbského ústavu (Serbského institutu) v Budyšině, tématem život a dílo spisovatelky a literární kritičky Marji Młynkowé (1934–1971). Šěn využil svých bohatých znalostí a česky vyprávěl o spisovatelce a posléze o jejím stěžejním díle – románu *Dny v dálce*. Následovaly ukázky z této knihy v lužické srbštině a v českém překladu Josefa Vláška z roku 1973, které přečetl liberecký básník a publicista Marek Sekyra. V závěru „desetihlavé“ publikum zahrnulo pana Šěna množstvím otázek týkajících se jak Młynkowé, tak problematiky Lužických Srbů obecně. Večera se zúčastnila také dcera Marji Młynkowé, spisovatelka Měrka Mětowa, která však do oficiální části programu nezasáhla.

Milan Hrabal

► **O Lužických Srboch na Slovensku.** Po viacročnom mlčaní téma Lužickí Srbi na Slovensku opäť ožila. V roku 2009 vo vydavateľstve MilaniuM vyšla prvá slovenská antológia lužickosrbskej poézie *Madona má červenú dušu*, v ktorej boli zastúpení desiatimi najvýznamnejší lužickí básnici súčasnosti. Antológiu zostavil Benedikt Dyrlich a zaradil do nej verše Bena Budara, Měraný Cušcyny, Róže Domašcyny, Lubiny Hajduk-Veljkovičovej, Marje Krawcec, Lenky (Christiany Piniekowej), Kita Lorenca, Tomasza Nawku, Pětra Thiemanna aj vlastné verše. O preklady sa postarali Vlastimil Kovalčík, Milan Richter a v jazykovej spolupráci s Petrom Čáčkom Dana Podracká, Ján Zambor a Lubomír Feldek. V tom istom roku v Slovenských pohľadoch (č. 9/2009), najstaršom slovenskom literárnom časopise, založenom v roku 1846, vyšli aj ukážky novej prózy Róže Domašcyny, Dorothy Šoľciny a manželskík dvojice Lubiny a Dušana Hajduk-Veljkovičovcov.

V tohoročnom 1. čísle Revue svetovej literatúry vyšli nové verše Benedikta Dyrlicha a Róže Domašcyny v preklade Dany Podrackej a Jána Zambora aj s krátkymi esejami o autoroch. Tieto preklady boli prezentované na 35. ročníku festivalu lužickosrbskej poézie v Budyšine v auguste t. r. a 5. novembra v Bratislave na Večere lužickosrbskej poézie a prózy, ktorý usporiadali Zväz lužickosrbských umelcov, Slovenské centrum PEN a Goetheho inštitút. Zúčastnili sa ho Benedikt Dyrlich a Róža Domašcyna, v preklade Petra Čáčku zaznela aj próza Dorothy Šoľciny, ktorá pre náhle ochorenie do Bratislavy nepricestovala.

Lužickí hostia predstavili svoju tvorbu aj na Súkromnom slovanskom gymnázium, kde besedovali so študentmi a profesorami. Obe podujatia moderoval Peter Čáčko. Hostia z Lužice vystúpili aj v literárnom programe Rádia Devín obsiahlym rozhovorom s redaktorom Mariánom Luckým.

13. novembra v Centre slovanských štúdií Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici odznela prednáška Kultúra a literatúra Lužických Srbov. Jej autor Peter Čáčko v besede, ktorá nasledovala po prednáške, odpovedal na viaceré zaujímavé otázky aj o dnešnom stave národného života v Lužici.

V súčasnosti prebiehajú rozhovory o vydaní antológie lužickej poviedky v slovenčine. Hľadajú sa finančné prostriedky na realizáciu tohto projektu.

red

► **Lužickosrbský večer v Klube Paliárka.**

V pátek 22. listopadu 2013 se v rámci festivalu Den poezie konala prezentace Milana Hrabala, který přijel do pražského Klubu Paliárka představit edici Setkávání přes hranice vydanou za podpory česko-saského fondu Městskou knihovnou Varnsdorf. Radek Čermák označil edici za největší počín česko-lužických vztahů po roce 1989. Výsledkem Hrabalovy tříleté editorské práce je dvacítká publikací (z toho čtrnáct v rámci zmíněné edice), které byly představeny návštěvníkům akce, některé krátkým úvodem, některé literárními ukázkami jako např. próza Kerstin Mlynkec Puzzle milového kamjenja. Hrabalovy vstupy moderoval Radek Čermák, vlastní hudební tvorbu doprovázela zpěvačka Morasten. Na závěr shlédli účastníci výstavu 32 fotografií Clemense Škody o životě mladých Lužických Srbů s názvem Budoucnost a rozebrali si přivezené publikace.

Následovala večerní prohlídka sousedního Malostranského hřbitova, který nese i lužickosrbské stopy. Pořádalo jej sdružení na jeho záchranu. Nepodařilo se zjistit, jestli je tu pohřben některý z chovanců Lužického semináře, leží tu ale autor jeho budovy Kilián Ignác Dietzenhofer, rodina přítele Michaľa Hórniky Jana Nerudy, spolupracovník Jana Pětra Jordana Jan Rudolf Glaser, byl tu pohřben ochránce spolku Serbowka Karel Jaromír Erben. Prostor, kde se pohřbívalo v letech 1680-1884, v sobě nese nejen historickou paměť, ale je také pozoruhodnou galerií funerálních sousoší.

Po návratu ještě Morasten zahrála několik písní ze své tvorby, mimo jiné zhudebněnou báseň německého dekadenta Georga Trakla.

Během večera diváci zažili několik překvapení. Morasten představila píseň Elegie, kterou složila po návštěvě Literární kermuše v Milorazu, Čermák s Hrabalem přečetli simultánně (česky a lužickosrbsky) báseň Jose-

fa Suchého Odcházel jsem od tebe a na závěr Hrabal zarapoval svůj překlad písně skupiny Wólbernosce s názvem Do ělunu.

Prostor Klubu nebyl zaplněn tak jako na zářijovém koncertě skupiny Jankahanka, ale reakce publika byly velmi dobré. Pro Alenu Lehnerovou to bylo první hlubší setkání s lužickosrbskou kulturou: „Byla jsem neskutečně mile překvapená, zpěvačka Morasten byla velmi dobrá, spisovatel Hrabal charismatický a velmi sympatický a Radek Čermák je fakt encyklopedie. Líbila se mi ta poezie, vzala jsem si sborník a přečtu vybrané kousky kolegyním. Zaujal mě i Michaľ Hórnik, přítel Jana Nerudy.“

Martin Zborník (kráceno)

► **Drevanský den v Praze.** V sobotu 9. listopadu 2013 se v pražském Lužickém semináři konal Drevanský den. Společnost přátel Lužice připravila celodenní akci, během které byly představeny dějiny i mrtvý slovanský jazyk Drevanů. Místní kroje, zpěvy a tance předvedla folkloristická skupina De Öwerpeters.

Společnost přátel Lužice se svými projekty snaží českému publiku přiblížit nejen Lužici, ale také jiná slovanská etnika, především minoritní nebo zaniklá. Letos svoji pozornost zaměřila na oblast Drevanska v dolním Polabí (Wendland-Drawehn), kde žilo slovanské obyvatelstvo a používalo slovanský jazyk (drevanštinu, polabštinu) až do poloviny 18. století.

Slovanské dějiny dolního Polabí ve své velmi obsáhlé přednášce představil Werner Měškank z Lužickosrbského muzea v Choťebuzi. Vladislav Knoll seznámil posluchače se základními charakteristikami zaniklého drevanského jazyka, přičemž některé detaily ocenili spíše jen přítomní lingvisté, přednášející se ale maximálně snažil téma přiblížit i laickému publiku a zařadil také obrázkový slovníček. Jan Tomášek z Karlovy univerzity v Praze hovořil o prolínání slovanské a německé kultury na dolním Labi ve středověku a dnes, uváděl co nejširší souvislosti a snažil se tak o kritický a objektivní náhled v protikladu k tradovaným klíšé, která se v souvislosti s „odvěkým sporem“ mezi Slovany a Germány objevují.

Werner Měškank spolu s hlavním organizátorem akce Milošem Malcem oživil přednáškový den rychlokurzem drevanštiny, v němž se pokusili publikum naučit nejatraktivnější konverzační fráze, tedy z oblasti svádění a lichterky a samozřejmě také nadávky a další slovní obraty potřebné k řešení sporu.

Dalším zpestřením byly dvě ukázky z rozhlasové hry *Země Vendů – Nárek pro hlasy* od současného německého autora Jürgena Buchmanna v překladu Josefa Šimandla, v nichž zazněla právě i drevanština. V tématice dramatu se prolíná drevanská minulost se současností, kdy je místní obyvatelstvo vystaveno hrozbě, že v jejich blízkosti bude uložen nebezpečný radioaktivní odpad. Pa-

ralela s těžbou uhlí v Lužici je zde více než nápadná.

Zlatým hřebem dne bylo vystoupení souboru De Öwerpetters, folklorní skupiny z Drevanska, jejíž členové sice již drevansky nehovoří, prezentují však dolnoněmecké zpěvy, tance, kroje a zvyklosti, kterými navazují na slovanskou tradici ve svém regionu. Součástí jejich repertoáru je také jediná dochovaná píseň v drevanštině – Kätü mes nenkä bät? (Která bude nevěstou?). Členové souboru dopoledne navštívili Senát České republiky, kde byli oficiálně přijati. V Lužickém semináři s nimi odpoledne proběhla diskuse a poté následovalo vystoupení v Baráčnické rychtě. Pořadem provázela umělecká vedoucí souboru Undina Stiwichová, velká milovnice psů, již organizátoři obdarovali tabulkou s nápisem „Pozor zlý pes“ v drevanštině, aby tak mohla svým vlastním příkladem podnitit zájem o dvojjazyčné nápisy v dolní Polabí.

Členové souboru projeví velkou radost nad tím, že ač přijeli z takové dálky, je v Praze o jejich kulturu zájem, což publikum dokázalo tím, že se na závěr k jejich tancům připojilo.

Eliška Papcunová

Z HORNÍ LUŽICE

► **Nakladatelství Domowina vydalo tři elektronické knihy v lužické srbštině.** Čtenáři si nyní mohou na elektronických čtečkách, tabletech nebo počítačích přečíst sbírku povídek Petra Wjeňky *Wjelki jědu (Vlci jedou)*, detektivku z Blat od Beaty Mičerlichowé *Mortwa w grobli (Mrtvá ve strouze)* a dětskou knihu Jurije Kocha *Honač Bobi so zlobi (Kohout Bobi se zlobí)*, a to v e-pub formátu. Nabízejí je i velké internetové obchody jako bücher.de, Hugendubel, Libreka nebo Weltbild.

red

► **Satirická 139. schadžowanka.** Již tradičně se koncem listopadu, tentokrát 23., konala v budyšinské městské síni „Króna“ hornolužická schadžowanka, kulturně-společenský večer s vystoupeními studentů z Lužice a blízkých univerzitních měst Drážďan a Lipska.

Program zahájil originálním nástupem z řad obecnstva studentský lužickosrbský sbor, který v průběhu večera zapěl pod taktovkou dirigenta Mateje Kowara zpěvy latinské i lidové lužickosrbské, přičemž humorovou závěrečnou píseň složil sám dirigent. Svě pěvecké nadání předvedli s klavírním doprovodem také studenti budyšinského lužickosrbského gymnázia v počtu bezmála 50 zpěváků. V méně početném složení zazpívali také členové Lužickosrbské studentské společnosti *Bjarnat Krawc* z Drážďan, a to v doprovodu kytary nebo akordeonu.

V duchu parodie, satiry a sebekritiky se nesla většina dalších studentských vystoupení. Zatímco studenti budyšinského lu-

žickosrbského gymnázia sehráli humorovou scénku na téma těžby kaolinu v Róžantu, poutním místě katolických Lužických Srbů, členové „Sorabije“ z Lipska svým satirickým představením na motivy kouzelnického učně Harryho Pottera ztvárnili poměry na katedře sorabistiky na lipské univerzitě; terčem kritiky se především stal postupný přerod katedry lužické srbštiny na katedru menšinových řečí zařazením nové řeči, nikoli však slovanské, nýbrž keltské.

Studenti využili také moderních technologií a hrané scénky doplňovali předtočenými filmy, které se promítaly na velké, pro všechny diváky dobře viditelné plátno. Publikum pobavila natočená reklama na společné cestování do Lipska, ale také studenty sehrané zpravodajství „Lupa“, které se odehrávalo částečně na pódiu – ve studiu, a promítalo na plátně, záznam zpráv, v nichž například zazpívali „cizozemští horníci“ Vattenfallu zkomolené lužickosrbskou národní hymnu. Do praktik „tajné služby“ nechali diváky nahlédnout drážďanští studenti ze společnosti *Bjarnat Krawc*, kteří využili také moderní komunikační technologie – skypu.

Kulturní zážitek doplnil balet lužickosrbské taneční skupiny s dětskými účinkujícími, kteří poutavým vystoupením přiblížili lužickosrbskou mytologii, vodníka, polednici, lesní víly a trpaslíky. Promítnut byl také zajímavý úvodní film k animované hře Rapaki (Krkavci) – pověst o Krabatovi.

Celým večerem provázela nadaná moderátor Beno Hojer s plyšovou loutkou, orlem Guidem. Ten také poděkoval všem aktérům dvouhodinového programu a pozval obecnstvo na následující část večera, volnou zábavu, k níž patřil například tanec při známých písničkách kapely Tajfun nebo posezení u baru s přáteli.

Letošní schadžowanka stejně jako předešlé ročníky nebyla pouhým kulturním zážitkem, nýbrž také prostředkem, jak studenti mohli upozornit na palčivé otázky týkající se života a společnosti Lužických Srbů. Kritický náboj v sobě nese i časopis „Šeršen“ vydávaný každoročně k příležitosti schadžowanky, o čemž svědčí i jeho podtitul „jenički a kritiski organ serbskich studentow“. Redaktoři časopisu se rovněž zaměřili na téma těžby kaolinu v Róžantu, zmíněné i v rámci jedné ze scének schadžowanky.

Jitka Rybolová

► (SN 18. 12.) **Budyšín se dočkal silničního obchvatu.** Po dvou a půl letech stavebních prací má nyní Budyšín novou objízdnu trasu spolkové silnice B 96 – tzv. západní tangentu. Vnitřnímu městu se tak uleví od automobilové dopravy. Do Budyšína denně jezdí okolo 18.000 lidí ve 12.000 vozidel. Stavba stála 36 milionů eur a byla financována ze spolkového rozpočtu. Součástí obchvatu dlouhého 2,9 kilometrů je dvousetmetrový tunel. Díky této stavbě se rovněžlepší automobilové spojení Lužice s Českou republikou. Návrhy na vy-

budování podobné objížďky se objevovaly již od roku 1928.

Z DOLNÍ LUŽICE

► (SN 12. 12. a 13. 12.) **Diskuse o rozšiřování těžby hnědého uhlí nekončí.** Aktuálně se jedná především o rozšíření povrchového dolu Wjelcej-jih. Na jedné straně diskusí stojí zastánci oficiální energetické politiky státu spolu se zaměstnanci povrchových dolů, na druhé straně přívrženci ekologické energetiky podporující obnovitelné zdroje společně s těmi, kteří se bojí o osud dolnolužickosrbského národa. Proti zvyšování počtu povrchových dolů přišlo do září loňského roku 120.000 námitek. Obě skupiny manifestovaly v Chotěbuzi před městskou tržnicí. Celkem se šlo 1.500 občanů. Dvě třetiny z nich byli zaměstnanci povrchových dolů, kterým jde o udržení jejich pracovních míst. „Bez dolu Wjelcej-jih budeme mít od roku 2028 deficit v dodávce energie,“ prohlásil místopředseda hornických odborů Ulfirch Freese. Odpůrci hnědouhelné energie pak kladli mj. důraz na dolnolužické vesnice, které by byly těžbou zničeny. Aby energetický koncern Vattenfall mohl těžit na dalších 1.900 hektarech, muselo by se přestěhovat 810 lidí. Ohroženy jsou vesnice Prožym, Lindenfeld a Wjelcej. Zemědělci z Prožymu se zúčastnili manifestace s traktory. Ve své vesnici bez problémů pokrývají vlastní spotřebu z obnovitelných zdrojů. Zástupci spolků ochrany přírody upozorňovali zejména na nedozírné škody na životním prostředí, bude-li se v těžbě hnědého uhlí pokračovat. Na protestní akci přednesl stanovisko Domowiny člen jejího předsednictva Marcus Koňcar. Zastřešující svaz Lužických Srbů žádá, aby už nebyla odtěžena žádná lužickosrbská vesnice. Koňcar požádal, aby mohl mluvit dolnosrbsky, což přítomní schválili. Jeho projev ovšem musel být tlumočen. Odpůrci také poukazují na to, že Vattenfall nedokáže přesně říct, kolik hnědého uhlí se pod Prožymem nachází, jelikož neprovedl patřičný geologický průzkum. Obyvatel této vesnice Günter Jurischka je na základě starších sond z let 1933 a 1990 přesvědčen, že se těžba na tomto místě nevyplatí. Na setkání se také hovořilo o posudku energetického odborníka prof. Georga Erdmanna, z něhož vyplývá, že existence dolu Wjelcej-jih je pro budoucí zásobování elektrickou energií nezbytná. Spolky ochrany přírody však žádají, aby byl Erdmannův posudek podroben opo-

► (SN 13. 12.) **Předsednictvo domowinské župy Dolní Lužice schvalovalo projekty.** Na setkání členů předsednictva v Lužickosrbském domě v Chotěbuzi se jednalo především o aktuálním problému rozšíření povrchového dolu Wjelcej-jih. Člen předsednictva Domowiny informoval kolegy o svém vystoupení na manifestaci před chotěbuzskou tržnicí. Na zasedání pak členové župy rozhodovali, jaké projekty v následujících

třech letech podpoří z finančních prostředků, které jim coby kompenzaci poskytla těžební společnost Vattenfall. Lužickosrbské instituce, domowinské skupiny, župa Dolní Lužice a jiné lužickosrbské spolky podaly celkem 60 projektů; předsednictvo schválilo 40 z nich. Mnohé z těchto projektů jsou zaměřeny na revitalizaci, zachování a rozvoj dolnolužickosrbského jazyka.

V Bórkowech chce mateřská škola Lutki založit skupinu Witaj. Školka se v tomto kroku může opřít o dvě jazykově a pedagogicky kompetentní vychovatelky a plní také veškeré další podmínky. V mateřské škole, kde chtějí vyučovat děti různého věku, již probíhají příslušné přípravy. Jazykové centrum Witaj se snažilo v Bórkowech založit skupinu již před několika lety, tehdy se však toto úsilí nesetkalo s úspěchem.

Na zasedání byl také přijat nový člen župy Dolní Lužice, Dolnosrbský dětský a mládežnický soubor Chotěbuz. Župa se tak nyní skládá z dvaceti spolků.

► (SN 18. 12.) **Ústavní soud v Karlsruhe povolil povrchový důl Garzweiler II v Severním Porýní-Vestfálsku.** Soudci nevyhověli stěžovatelům, kterým kvůli rozšiřování těžby hnědého uhlí hrozí přesídlení. Jedním z těch, kteří podali ústavní stížnost, byl Stefan Prütz, jehož dům má být v roce 2017 odbagrován. Stěžovatel shledává, že je ohroženo jeho právo na domov a cítí se být poškozen ve svých základních právních nárocích. K jeho stížnosti se přidala Společnost pro přírodu a životní prostředí. Rozhodnutí ústavního soudu znamená jasný precedens, který v budoucích sporech (zejména ohledně dolu Wjelcej-jih) nahrává těžebním společnostem a hornickým odborům.

► (NC 42) **Na vytěžení jedné tuny uhlí se spotřebuje šestinásobné množství vody.** Proto Vattenfall buduje na místě těžební jámy Wjelcej-jih (Welzow-Süd) moderní čistírnou vody odčerpané z dolů. Nová čistírna spolke 2.300 m³ betonu a 410 tun oceli. Vyčištěná voda se bude používat mimo jiné na závlahu vinic na výsypce v místě někdejší vsi Klěšnika. Nová čistírna již bude schopna odlučovat železo rozpuštěné ve vodě. Voda se tak bude moci bez obav vypouštět do řek. K tomu bude sloužit 23 km síť potrubí, které bude vodu rozvádět do struh a tůní. Každoročně má být vyčištěno na 15.000 m³ vody. Předpokládána životnost čistíčky je 50 let.

► (NC 43) **Ines Kellerowa se nadále bude zabývat lužickosrbskými kroji.** V příštích třech letech chce se ženami z Lužice diskutovat, proč a při jakých příležitostech nosí kroje. Získané informace chce publikovat v dalších knihách. Záměr uvítalo předsednictvo župy Dolní Lužice.

► (NC 44) **Německé dráhy instalovaly další tabule v lužické srbštině.** Lužickosrbská rada se obrátila na Německé dráhy se žádostí o vyvěšení dvojjazyčných názvů vlakových stanic a zastávek v lužickosrbském sídelním prostoru. Dráhy žádosti vyhověly a v rámci výměny tabulí vyvěšují také tabule se srbškými názvy. V nedávné době se lužickosrbských nápisů dočkaly např. Drjowk (Drebkau) a Lutol (Leuthen).

► (NC 45) **Zastupitelé Kopańc nechtějí, aby jejich obec byla lužickosrbská.** Obecní zastupitelstvo jednohlasně rozhodlo, že jejich obec nebude součástí srbského sídelního území. Zastupitelé se obávají, že by obec musela vynaložit značné náklady na dvojjazyčné tabule a že by některé úřední úkony musely být prováděny také lužickosrbsky. Za to si obecní zastupitelstvo vysloužilo kritiku Lužickosrbské rady. Ta totiž nedostala možnost zastupitelům vysvětlit změny, které nový lužickosrbský zákon přinese. Podle názoru Lužickosrbské rady žádná obec nemůže rozhodnout, zda bude chránit menšiny či ne.

► (NC 48) **Již několik měsíců probíhají diskuse o novém lužickosrbském zákonu v Braniborsku.** Petr Kroh ve své úvaze shrnuje nejčastěji zmiňovaná pro a proti, jež zákon přinese. Nejfrekventovanějším argumentem proti přičleňování obcí k lužickosrbské sídelní oblasti jsou náklady, bylo by totiž zapotřebí pořízení nových tabulí označujících obce, ulice a veřejné budovy. Na druhou stranu nové tabule stačí pořídit jen jednou. Nelze očekávat, že by obce každý rok pořizovaly další a další tabule. Zastánci přičlenění k srbské sídelní oblasti argumentují, že dvojjazyčnost přivede do regionu další turisty a tím i finance. Existuje názor, že ochrana národnostních menšin by měla být řešena na úrovni celého Německa. Spolková vláda by měla přijmout taková legislativní opatření, kterými by menšiny měly zajištěna svá práva. Navrhovaný zákon se zatím orientuje spíše na to, aby byli Srbové hrdí na svůj národ a na své kulturní dědictví. Přitom neřeší faktickou

ochranu před germanizací. Tu by řešilo pouze důsledné zahrnutí menšinových ustanovení do spolkových zákonů. Pomohla by výuka lužické srbštiny a dějin Lužických Srbů tam, kde Srbové skutečně žijí. Srbové by se proto měli angažovat na spolkové úrovni a usilovat např. o změnu ústavy.

► (NC 49) **Rada Nadace lužickosrbského národa (Założba za serbski lud) odsouhlasila rozpočet na rok 2014.** Počítá s 16,8 mil. eur, tedy o milion méně než v roce 2013. Spolkový rozpočet totiž přispěje částkou o půl milionu nižší než v předešlém roce. Proto i Braniborsko a Sasko poskytnou o půl milionu méně. Založba tedy omezí výdaje, k nimž není nijak smluvně vázána. To se týká např. vydávání lužickosrbské literatury v německém jazyce, prázdninového kurzu Lužickosrbského ústavu nebo pořádání koncertů. Nižší rozpočet pocítí i Lužickosrbský lidový umělecký soubor.

► (NC 50) **Domowina a Vattenfall podepsaly další smlouvu.** Přestože obě strany mají opačné názory na odbagrování lužickosrbských vsí, vědí, že musí spolupracovat. Zástupci Vattenfallu poukazují na skutečnost, že uhlí zaměstnává řadu lidí v regionu. Těžba uhlí podle nich přispívá k místní sociální rovnováze a ještě po několik desetiletí prý bude pro Lužici důležitá. Na druhou stranu kvůli uhlí mizí celé vsi a jejich kultura. Proto i Vattenfall musí v rámci společenské odpovědnosti podporovat projekty na udržení kulturního dědictví. Projekty financované Vattenfallem se soustřeďují např. na turistiku, lužickosrbské kroje či tradice.

► (NC 51) **Na Dolnosrbském gymnáziu proběhla vánoční besídka v pěti jazycích.** V aule gymnázia se sešli studenti s učiteli a bývalými studenty a pracovníky gymnázia. Na besídce vystoupili soubory i sólisté. Kromě němčiny a lužické srbštiny zazněla také angličtina, latina a švédština. Studenti mají s organizací kulturních akcí bohaté zkušenosti. Již dříve pomáhali organizovat sportovní hry, koncerty či odpoledne pro studenty základních škol. V rámci vánoční besídky zorganizovali sbírku na podporu dětí v Sýrii a Jordánsku.

Ze Serbských Nowin podal Petr Ch. Kalina, z Nowého Casniku Josef Blažek.

TÉMA

Snahy o zachování lužickosrbského jazyka v Dolní Lužici

Madlena Norbergowa

Příspěvek si klade za cíl představit procesy, které mají napomoci dolnolužickou srbštinu udržet, případně obnovit a rozvíjet. Nebudu pojednávat o politické činnosti nebo o výborech

a jejich pilné práci, ale soustředím se na jazykové záležitosti jako takové.

Jádro dolnolužickosrbské jazykové oblasti leží severně od

Chotěbuzi, na jih od Chotěbuzi se již běžně lužickosrbsky nemluví. Dále jižním směrem se lužická srbština užívá až ve střední Lužici, ve Slepsku.

V Dolní Lužici došlo k jazykovému posunu. Lužická srbština je až na výjimky mateřtinou jen pro starší generaci, číst a psát však lužickosrbsky umí jen několik málo starších lidí, protože se tomu nikdy ve škole neučili (výjimkou byla např. výuka náboženství u faráře Šwjely v okolí Dešna). Mladá generace mluví německy – jazykem většiny. Jestliže tedy chceme dolní lužickou srbštinu udržet, je nutno ji prosadit ve vzdělávacích ústavech – školách a školách.

Pokud se toto nepodaří, dolnolužická srbština ztratí šanci na zachování. *Lužickosrbský ústav* eviduje v Dolní Lužici již jen přibližně 1000 osob, jejichž mateřtinou je lužická srbština a kteří dodnes lužickosrbsky mluví. Sama znám v Dolní Lužici pouze osm rodin, kde se lužická srbština plynule předává dalším generacím. Na druhou stranu ale musíme uvést, že další osoby se lužické srbštině naučily v dospělém věku a tento jazyk dobře ovládly.

Úkolem v současné chvíli je tedy udržet lužickou srbštinu jako místní jazyk Dolní Lužice, dále motivovat lidi ve všech generacích k tomu, aby se učili lužickosrbsky, a v neposlední řadě vytvářet perspektivy a konkrétní pracovní místa s možností uplatnění lužické srbštiny.

Zachování jazyka je však nutné plánovat. Obsáhnout je třeba tři oblasti: záznam jazyka (vědecký úkol), dosažení vyššího společenského statusu, prestiže jazyka (politický úkol) a osvojení jazyka (edukačně-politický úkol).

Dolnolužická srbština je dobře zaznamenaná. Uvedme například nedávno vydaný *Německo-lužickosrbský školní slovník* nebo *Dolnolužickosrbskou gramatiku* od Pětše Janaše, která byla dokonce přeložena do češtiny. Důležitým nástrojem jejího uchování je dále internetový slovník a internetový jazykový korpus.

Bohužel lužickou srbštinu její mluvčí neužívají ve všech oblastech života, jak je to přirozené pro velké, „státní“ jazyky (němčinu, francouzštinu, polštinu nebo češtinu). U menšinových jazyků se nabízejí dvě možnosti v užití jazyka – buď jen v tradičních oblastech, anebo snaha o rozšíření i do dalších sfér života. Nyní jdeme druhou cestou a snažíme se dotvářet slovní zásobu, aby lužická srbština mohla být používána i v dnešních souvislostech, pro výuku a všechny další oblasti života současné společnosti.

Detailní rozbor politické činnosti není předmětem mé studie, ale je na místě upozornit, že v ústavě spolkové země Braniborsko je v článku 25 zakotveno, že lužickosrbský jazyk a kultura jsou chráněny. To uvádí také školský zákon. V Dolní Lužici se vyskytují i lužickosrbské nápisy, ačkoliv ne vždy jsou bezchybné.

Nejzásadnější ze tří uvedených oblastí zachování dolnolužické srbštiny je osvojení jazyka. Ve školách se děti učí lužické srbštině osvědčeným způsobem immerze (vnoření), tedy při hře, kdy vychovatelky hovoří s dětmi celý den pouze lužickosrbsky. Na základních školách žáci pokračují ve dvojjazyčné lužickosrbsko-německé výuce (některé předměty jsou vyučovány v lužické srbštině) a také ve výuce lužické srbštiny jako cizího jazyka.

Nyní funguje v Dolní Lužici 35 vzdělávacích zařízení, ve kterých se děti učí lužické srbštině, ve školách, školách a na *Dolnosrbském gymnáziu (DSG)*. To navštěvuje více než 2000 žáků. Počet je sice relativně veliký, potíže ale vyvstávají zvláště s počty

hodin určených lužické srbštině a nyní také s přihlašovaním na *Dolnosrbské gymnázium*. To vše je třeba řešit.

Zásadní událostí bylo založení *Jazykového střediska Witaj*, které společně s institucí ABC řídí celou lužickosrbskou výuku v Dolní Lužici. *Jazykové středisko Witaj* spravuje Domowina, ABC potom Státní školský úřad v Chotěbuzi.

Dvojjazyčná výuka na základních školách probíhá ve vybraných předmětech: v matematice, výtvarné a hudební výchově a v tělocviku. Třída se při nich dělí, část žáků se učí lužickosrbsky, část německy. Mezinárodní standard pro bilingvní školy je 50 % výukových hodin v cizím jazyce, čehož nedosahujeme, podíl lužické srbštiny je přibližně 35 %.

Pro kvalitní předávání lužické srbštiny jsou stěžejní *Dolnosrbské gymnázium* a *Ústav sorabistiky* na univerzitě v Lipsku. Tam studují budoucí učitelé lužické srbštiny a v posledních letech odtamtud přišlo na *Dolnosrbské gymnázium* několik výborných učitelů, další jsou ale stále potřeba.

Vzdělávací soustava tedy umožňuje lužickosrbskou výuku od mateřské školy až po univerzitu, záleží jen na zájmu nejprve rodičů a posléze samotného studenta.

Jmenované instituce vypracovávají moderní výukové materiály, knihy, CD a DVD, slovníky odborných výrazů, pohádky, hry včetně počítačových, a další. Důležité jsou ale také mimoškolní aktivity, aby děti měly po skončení jazykové výuky prostor, kde mohou lužickou srbštinu využít. V neposlední řadě je podstatné, aby je učení lužické srbštiny bavilo.

Stav jazykových znalostí v Dolní Lužici je takový, že vychovatelky a učitelky až na výjimky neznají lužickou srbštinu z domova. Je proto nutné je lužickosrbsky naučit nebo v užívání jazyka zdokonalit. V *Jazykovém středisku Witaj* bylo uspořádáno deset intenzivních půlročních kurzů pro vychovatelky, Školský úřad v Chotěbuzi financoval pět kurzů pro učitele, Ministerstvo školství tři kvalifikace učitelů na Univerzitě v Postupimi, ABC uspořádalo tři kurzy pro dvojjazyčnou výuku a v posledních dvou letech jsme vzdělávali vychovatelky a družinářky ve Wětošowě. Na ženy to klade veliké nároky, přesto ale projevují velkou snahu a píli.

Důležitou institucí je *Škola dolnolužickosrbského jazyka a kultury*, která pořádá kurzy a přednášky pro dospělé zájemce. Další její aktivitou je organizace různých kulturních akcí, které jsou velmi oblíbené.

Uvedme alespoň výčet toho, co dále umožňuje udržovat a přijímat lužickou srbštinu:

- lužickosrbské zvyky – mládež je sice všechny udržuje, ale mezi sebou mluví německy, proto se studenti a absolventi *Dolnosrbského gymnázia* při těchto příležitostech snaží o uplatnění lužické srbštiny, například dvojjazyčným komentováním na akcích;
- kulturní akce;
- zpívání ve sborech;
- ochotnické divadlo v Hochoze – je velmi úspěšné a oblíbené, nyní ale bohužel nemá vhodnou hru k nastudování;
- Lužickosrbský rozhlas* – vysílá od pondělí do pátku jednu hodinu denně, dále vysílá v neděli, připravuje pořady pro děti a mládež a také náboženské pořady; televize vysílá jednou měsíčně půlhodinový pořad *Lužyca*
- literatura v dolnolužické srbštině;
- dolnolužickosrbský týdeník *Nowy Casnik*.

Neopomenutelnou roli hraje církev. Před 25 lety byly

obnoveny bohoslužby v dolnolužické srbštině, nyní probíhají šestkrát až osmkrát do roka. *Srbský rozhlas* vysílá náboženské pořady v dolnolužické srbštině, v *Nowém Casniku* vychází stránka *Pomogaj Bog*. Dále byla obnovena například velikonoční zpívání a sdružení *Spěchowańska towaristwo za serbsku rěc w cerkwi* vydalo lužickosrbské knihy pro bohoslužby.

Vyskytují se i případy podpory lužické srbštiny na úrovni obcí. V soutěži *Lužickosrbský jazyk je živý* jsou každé čtyři roky vyznamenány ty obce, které se nejvíce starají o lužickou srbštinu.

Nespí ani sorabistika, zmiňovali jsme již *Dolnolužickosrbský internetový slovník* a *Dolnolužickosrbský jazykový korpus*, které jsou volně přístupné na internetu. *Lužickosrbský ústav* v Chotěbuzi a univerzita v Saarbrücken pořídily zvukové nahrávky vyprávění osob, pro které je lužická srbština mateřským jazykem – takto se živý jazyk dokumentuje a uchovává pro budoucnost.

Nové a moderní možnosti komunikace v lužické srbštině umožňuje internet, čehož je třeba využít.

Jazykové středisko Witaj nedávno vydalo brožurku určenou rodičům, ve které jsou shromážděny nejdůležitější údaje pro výuku lužické srbštiny ve škole, a letos v květnu byla také uzavřena soutěž, ve které porota vybrala 10 nejpádnejších důvodů, proč má smysl se učit lužickou srbštinu:

1. protože každý jazyk ti otvírá bohatou kulturu a svět myšlenek,
2. protože lužickosrbský jazyk ti otvírá další pohledy na domov i svět,
3. protože díky lužické srbštině zůstanou živé tvé zvyky i tradice,
4. protože se slovanským jazykem se dostaneš přes půl světa,
5. protože výuka lužické srbštiny je kulturní činnost,
6. protože se můžeš těšit z osobitosti své lužické vlasti,
7. protože lužická srbština je jazykem lidí, kteří dali Lužici její jméno,
8. protože pomocí lužické srbštiny můžeš navázat lepší kontakt se slovanskými sousedy,
9. protože příslušnost k Lužickým Srbům je součástí minulosti mnoha rodin,
10. protože vícejazyčnost tě činí moudřejším.

Veškerá tato činnost ale samozřejmě vyžaduje finance. Různé projekty lze realizovat za finanční podpory těžební společnosti Vattenfall, další prostředky poskytuje stát. Mezi *Nadací lužickosrbského národa*, Německem a spolkovými zeměmi Saskem a Braniborskem budou nyní zahájena další jednání o dohodě o finanční podpoře. Bylo ovšem již předesláno, že Lužičtí Srbové s větším objemem finančních prostředků nemohou počítat.

Aby prosadili svá práva, Lužičtí Srbové v roce 2009 demonstrovali v Berlíně. V roce 2012 žáci navštívili braniborskou ministryni školství, mládeže a sportu a žádali ji o zajištění důkladnější výuky lužické srbštiny. Také *Společnost přátel Lužice* poslala ministryni otevřený dopis a tím se přidala k protestům. Tehdy hrozilo výrazné omezení výuky lužické srbštiny ve školách.

Velkým problémem zvláště v Dolní a střední Lužici je povrchová těžba hnědého uhlí. Nyní hrozí vysídlení několika lužickosrbských vsí nebo částí vsí ve Slepsku ve střední Lužici a také v Dolní Lužici se chystá přesídlení dalších tří vsí, které leží na sever od Janšojc.

Národním cílem je uchování dolnolužické srbštiny. Cestou k tomuto cíli je osvojení jazyka prostřednictvím výuky „vnořením“ (imerzí), standardní výuky lužické srbštiny, dvojjazyčné výuky,

studia sorabistiky, účasti na jazykových kurzech i individuální výuky. Dosáhnout tak chceme „aditivního bilingvismu s komunikativní kompetencí“.

Na závěr uvedme slova spisovatele Jurije Kocha o tragičnosti vymírání ať už živočišného druhu nebo jazyka: „*Jeho konec by byl prostě ztráta. A po čase by to ochuzení bylo znát v celé zemi. Možná dokonce na kontinentě nebo na celé planetě. O jednu barvu méně. O trochu více šedi. Méně o jeden zvuk, o jeden jazyk. O trochu více mlčení.*“ (Jurij Koch: Modrá vrána)

Přednáška byla přednesena 1. 6. 2013 v Lužickém semináři v Praze. Přeložil Miloš Malec. Redakčně upraveno.

KNIHY

Serbska protyka 2014 (redakce Petr Šořta). Ludowe nakładnistwo Domowina. Budyšin 2013. 160 + 48 s.

Serbska protyka (dále SP), známý, každoročně ke konci roku vydávaný lužickosrbský knižní kalendář, má již dlouhou tradici; oblíbenou publikací zůstává mezi recipiency lužickosrbského tištěného slova i v současné době. O tom svědčí i skutečnost, že jeho náklad – při srovnání s prakticky všemi ostatními publikacemi v lužické srbštině – dosahuje nejvyšších hodnot. Aktuální verze SP pro rok 2014 se pak objevila v inovované podobě. Její (staromilsky řečeno) „nový háv“ či (postmoderně) „ukatovaná image“ přináší některé změny.

Zásadní skutečností je v daném kontextu již to, že poprvé od roku 1978, kdy se redaktorem SP stal Alfons Frencl, dochází na této pozici k obměně a zároveň výraznému omlazení; přípravy publikace se ujal Petr Šořta – současný šéfredaktor dětského měsíčníku *Płomjo*.

Představené změny jsou dvojího rázu: formálního a obsahového. Nová Protyka je – na rozdíl od dosavadní praxe černobílých či jen kolorovaných ilustrací – barevná nejen na obálce, ale i v textové části. To publikaci samozřejmě významně dodává na pestrosti, poutavosti a přitažlivosti. Modernější je i celková grafická podoba, ať již jde o použité typy písma anebo způsob uspořádání textů a fotografií.

Obsahové novátorství není na první pohled tolik zřejmé. Tematické zastoupení textů, zaměřených – oproti dosavadnímu úzu – spíše na mladou generaci (s. 94 – automobilový design; s. 112 – pobyt v meditačním buddhistickém centru; s. 115 – alternativní lužickosrbská hudební scéna aj.) je zřejmě vyšší než v dosavadních ročnících; přesto však nelze říci, že by obvyklá obsahová skladba SP došla výrazné proměny. Nadále převažují na Lužici orientované, v řadě případů „vlastivědné“ zprávy a vzpomínky, zejména z pera starších autorů.

Hlavním tematickým těžištěm dosavadních ročníků bylo „monografické“ zaměření na určitou obec v Lužici. Také v nové SP zůstal tento model zachován – v několika textech je obsáhlé a z řady úhlů pohledu představena obec Worklecy (něm. Räckelwitz) a její blízké okolí (Janska kupjel). Worklecy a tamní lokální motivy jsou vyobrazeny i na (přední i zadní) obálce a na fotografiích v textu.

Toto centrální téma SP 2014 je doplněno řadou tematicky vysoce zajímavých statí (kupř. s. 60 – fenomén „lužickosrbských kojných z Blat“; s. 70 – společenské změny v „katolickém regio-

nu“; s. 80 – jediný úspěšný útěk z budyšínského vězení; s. 135 – lužickosrbští vojáci v německo-dánské válce 1864; aj.).

Zachovány zůstaly tradiční vstupní rubriky kalendáře s výročími, daty posvěcení v jednotlivých farnostech, stoletým kalendářem, astronomickými údaji – včetně kalendáře doby březosti různých druhů domácích zvířat (!). Tento oddíl je také jako doposud doplněn i o kuchařské recepty.

Výrazně inovován nebyl ani tradiční oddíl *Protyčka za džěci*, orientovaný na dětského čtenáře. Podiv a politování je možno vyjádřit nad tím, že v nové Protyce není prakticky vůbec zastoupena sféra literatury.

Není zcela zřejmé, nakolik je možno skutečnost nepříliš výrazné obsahové proměny „Protyky 2.0“ (jak byla již koncem roku 2012 avizována) chápat jako „z nouze ctnost“ (tj. nedostatek jiných kvalitních materiálů) či zda jde o záměrnou strategii nakladatelství LND obávajícího se ztráty přízně tradičních čtenářů a dávkujících tedy změny jen „po kapkách“. Spíše pro druhou možnost by mohla svědčit slova redaktorky LND Katrin Čornakec, představující Protyku 2014 ve stálé rubrice *Wo knihach a kniharnji* (Serbske Nowiny, 27.9.2013, s. 3). Po úvodním nástinu realizovaných změn pokračuje autorka slovy: „*Ale žadyn strach, hewak je protyka tak, kaž ju swěrni čitarjo znaja a lubuja.*“

Tuto skutečnost by bylo možno do značné míry chápat, a to dvousměrně. Stejně jako není třeba (převažující) starší čtenáře SP „odradit“ náhlým nástupem inovací a nezvyklých témat, není možno ani očekávat, že by cestu k její hypotetické výrazně „modernizované“ podobě hned našly i mladší generace Lužických Srbů, zvyklé již recipovat zcela jiná média.

Přesto je ale (při relativním nedostatku tištěných materiálů v lužické srbštině) možno si „futurologicky“ představovat, že by se SP mohla vyprofilovat jako kvalitativně náročnější a ambicióznější ročenka s vlastní výraznou „image“. Ideální by bylo nalézt takové tematické roviny, které nereflektuje žádné jiné lužickosrbské tištěné médium.

Potenciál 160 stran textu, který dosud každoročně nachází svou cestu do velké části uvědomělých lužickosrbských rodin (ale mnohdy i do „národně vlašnějších“ domácností), zatím není zcela optimálně využit. Jak tedy dál? Jednou z eventualit možných koncepčních změn by (kromě „omlazování“ témat) bylo výrazněji přestoupit hranice Lužice a rozšířit referenční rámec SP. Naopak v ryze lužickém kontextu by „Kalendář“ mohl cíleně evidovat a shrnovat vše to, co významné se pro Lužické Srby v době mezi jednotlivými vydáními odehrálo. Tak by tato publikace perspektivně nabyla nejen hodnotu poučnou a zábavnou, ale i dokumentační.

Představitelné a možné by byly samozřejmě i další inovační vize, koncepce a modely. Jedno je zřejmé: doba si zásadnější strukturální změny žádá. Příští ročníky SP nám jistě na zde předestřené otázky dají výraznější odpověď.

Leoš Šatava

ODJINUD

Revue literatury faktu „Přísně tajné!“ otiskla v čísle 3/2013 článek Miroslava Martínka Polární dobrodružství moravského bratra, líčící jednu ze záchranných expedic vyslaných ke hledání ztracené výpravy Johna Franklina, jež se roku 1845 vydala hledat tzv. severozápadní námořní cestu. Výpravy McClureovy v letech

1850–1854 se účastnil misionář církve Moravských bratří známý pod jménem Johann August Miertsching (1817–1875), který průběh dramatické a nebezpečné cesty podrobně zaznamenával a jeho deník je dnes vysoce ceněn jako zdroj vědeckých a historických informací. Je třeba autorovi poděkovat, že řádně uvádí původ a národnost svého (téměř) jmenovce: byl to Lužický Srb z Hrodzišća u Budyšina, srbským příjmením nepochybně Měrcink. V raném věku ztratil otce a vychoval jej otčím, Čech z Čáslavska, od něž se syn naučil také česky a který jej v patnácti letech svěřil bratrské obci v Malém Wjelkowě. Při misijním působení na Labradoru získal široké znalosti inuitských (eskymáckých) nářečí a jeho nadřízení jej proto doporučili McClureovi jako tlumočnicka. Po návratu ze severu Miertsching působil až do r. 1868 jako misionář v jižní Africe. Pohřben je na malowjelkowském hřbitově.

zbs

Český rozhlas Plus odvysílal 13. září ve 20.10 dokument *Jan Šiška Witajce w Serbach* o lužickosrbském projektu Witaj a navazující diskusi o Lužických Srbech a Lužici v rámci pořadu Dobrá vůle. Při natáčení dokumentu navštívil J. Šiška Budyšin a na projekt se ptal přímo zaangażovaných Lužických Srbů. V záznamu (se simultánním překladem) tak mohli posluchači slyšet lužickosrbsky hovořit Marju Döringowou, ředitelku budyšínské mateřské školy Jana Radyserba-Wjely, v níž probíhá výuka podle metody Witaj, tj. učitelky na děti mluví lužickosrbsky, čímž se děti z německých rodin mohou naučit rozumět a postupně i mluvit lužickosrbsky. Její výklad provázají ukázky komunikace učitelek s dětmi. Redaktor seznamuje posluchače také s iniciátorem projektu, Janem Bartem, jenž hovoří o své inspiraci podobnou metodou vyučování v Bretani v 90. letech. Projekt je podporován i kulturně, kupříkladu lužickosrbským vysíláním německého rozhlasu MDR nebo Německo-lužickosrbským divadlem z Budyšina, které nabízí v repertoáru lužickosrbským školám dvojjazyčnou hru založenou na slovních hříčkách vznikajících mezi němčinou a lužickou srbštinou. Jak praví podtitul cyklu, jde o „Dokumenty o lidech a aktivitách, kterým leží na srdci také osudy těch druhých, v konfrontaci s odborníky, politiky a kompetentními úředníky.“ Po dokumentu tedy následovala diskuse ve studiu s dvěma předními členy Společnosti přátel Lužice, Petrem Kaletou z Filozofické fakulty UK a Josefem Bartoněm z Katolické teologické fakulty UK. Diskuse se nesla v duchu populárně odborného dialogu, takže posluchači si mohli doplnit znalosti o Lužických Srbech a Lužici. Byla však poněkud jiného charakteru než předchozí dokument, který se zaměřoval na konkrétní způsob propagace a rozšiřování znalosti lužické srbštiny (nejen na území Lužice, nýbrž i v přilehlých oblastech Německa). Rozhovor na iniciativy Jazykového centra Witaj nenavazoval. Namísto dalších informací o projektu a názorů na jeho úspěšnost v lužických školách se posluchači mohli od českých odborníků zajímajících se o současnou situaci v Lužici dozvědět spíše zajímavosti historického rázu. Hosté rozhlasu tedy hovořili o původu Lužických Srbů, jejich zastoupení mezi dalšími Slovany, původním územím, historickém vývoji Lužice, lužické srbštiny, a o odlišném náboženství v Horní a Dolní Lužici. Přesto jsou i takové informace dobrou propagací lužickosrbské tematiky v Česku, kde má jen nepatrné množství občanů povědomí o Lužici, jak v diskuzi nadnesl J. Šiška.

Jitka Rybolová

Rozhovor s E. Papcunovou v příloze Serbských Nowin

Příloha Předznenak deníku Serbske Nowiny z 25. října 2013 otiskla rozhovor Radka Čermáka s aktivní členkou předsednictva Společnosti přátel Lužice (SPL) Eliškou Papcunovou, který proběhl v návaznosti na vernisáž výstavy sochaře Alojse Šolty a workshop lužickosrbských studentů, jež se konaly poslední zářijový víkend v Lužickém semináři v Praze. E. Papcunová v rozhovoru popsala, jak probíhaly přípravy na tuto akci, kterou organizovala ve spolupráci se SPL a Domowinou. Také uvedla další činnosti, v nichž se SPL angažuje, například se stará o Hórnikovu knihovnu, vydává Česko-lužický věstník a připravuje projekt „2 100 znaků“. Plánují se také kurzy lužické srbštiny v Praze s rodilou Lužickou Srbkou, studentkou bohemistiky.

Čtenáři se dozvěděli i to, že zájem o Lužické Srby v E. Papcunové vzbudila její matka a že se rozhodla studovat slovinštinu proto, že již v té době v Praze nebylo možné studovat sorabistiku a ve slovinštině našla rysy podobné lužické srbštině, např. duál či „malé“ množství rodilých mluvčích. Univerzita v Brně jí však poskytla možnost se věnovat také lužické srbštině, neboť tam probíhají kurzy sorabistiky. Své znalosti ještě rozšířila na letních kurzech v Chotěbuzi a následně i Budyšině, kde našla přátele mezi Lužickými Srby hovořícími lužickosrbsky.

Ke svému členství v předsednictvu SPL uvedla, že kandidovala s přáním, aby SPL jako organizace dobře fungovala., Je přesvědčená, že pluralita názorů je stimulující, ale jejich nositelé se musejí navzájem respektovat a neztrácet ze zřetele společný cíl.

Jitka Rybolová

PROJEKT 2100

W slónčku rejowac

Franciska Bulankec (18 let, Chrósćicy)

Maš hišće přednošk w nabožinje! Dyrbiš hišće za matematiku zwučować! Sy hižo na gitarje hrała?

Tak w mojej hłowje chodźi. Nadawki a nadawki a žana mjeńšina za mnje. Na klawsuru w serbsčinje mam so tež hišće přihotować a stwa ma so rjedzić. Prašam so, kak mam to wšitko zmištrować. Nětko tež hišće telefon klínka. Što da wón zaso chce? Wón dze wě, zo nimam čas. A na njeho tak a tak žadyn lóšt nimam.

Najradšo bych sej wulěćala. Do swěta bjez nadawkow, klawsurow a přecela, kotryž mi poslednje čuwu rubi. Do swěta bjez čišća, zo dyrbiš stajnje perfektny być a jenož dobre wukony pokazać. Tola dyrbjú dale na přednošku džělać. Ma tola jutře hotowy być ...

„Sunshine Reggae“ je z daloka slyšeć a poslužowarka přinjese mi

ryjany, wočerstwjacjy cocktail. Wokoło mje so rejuje a spěwa. Dam sej slónco na brjuch swěćić a popřeju sej krótki spar.

Při wotućenju widžu, kak so w pěsku wolejbul hraje. To dyrbju tola hnydom sobu hrać. Hólcy a holcy mje přecelnje witaja a hromadže sej dale hrajemy. Je to napjata hra. Na kóncu pak so moje mustwo z 25 k 22 přesadži.

Prašaja so mje, hač chcu sobu rejowac přińć. Njemóžu tola wotpokazać. A tak hač do ranja rejujemy.

Na druhu dzeń přewšo rjanym hotelu. Z balkona móžu módre morjo a přibrjóh z palmami widžeć. Jako přenje pak chcu so w poolu wočerstwic. Přetož so hižo rano na temperaturnej skali 30 stopjenkow celsiusa pokazaja. Sym w paradizu.

Tola tež džensa je wšudže „Sunshine Reggae“ slyšeć, so rejuje a ludžo so slónca. A hdže su moji přeceljo wot wčerawšeho dnja? Nihdže so wjacje namakać njedadža ...

„Džiče nětko wšitcy k wječeri“, je naraz z wótřerěčakow internata slyšeć. W druhim wokomiku widžu přeco hišće njehotowy přednošk nabožiny přede mnu ležo. Nětko pak dyrbju k wječeri. Po puću mje hišće sobušulerka wotpopadnje, zo by so ze mnu hišće skrótka wo zhromadnym přednošku dorěćala.

Tak přińdu pře pozdže k wječeri, ale widžu, zo su mi moji přeceljo městno džerželi. Při lóštnej rozmołwje wo poslednim šibałstwje našich hólcow skrótka na šulske nadawki zabudu.

Ale po wječeri hnydom na přednošku dale džělam. Slubjene.

SLOVNÍČEK

nadawk – úkol; mjeńšina – minuta; rubić – loupit, uloupit; spar – spánek; wotućić – probudit se, procitnout; wotpokazać – odmítnout; wótřerěčak – reproduktor; dyrbjec – muset; wotpopadnyć – chytit, ulovit; zabyć – zapomenout

ZÁPISNÍK

Kurz lužické srbštiny

Na březen 2014 připravuje SPL jazykový kurz horní lužické srbštiny vedený lužickosrbskou lektorkou. Bude se konat v Lužickém semináři, pravděpodobně 4 hodiny týdně a určen bude především pro začátečníky. S případnými dotazy a předběžnými přihláškami se obračete na e-mailovou adresu luzice@luzice.cz. Těšíme se na Vaši účast.

V ČLV 10/2013 jsme ve zprávě z Katolského Posoła ze dne 22. 9. 2013 uvedli nesprávné jméno režiséra. Správné mělo být uvedeno Marian Bulank. Za chybu se omlouváme.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Janovská Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, lucie.kolarovicova@centrum.cz; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec, Eliška Papcunová.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasílání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.